

**Openingswoord van Carolien Gehrels, wethouder Kunst en Cultuur van de
gemeente Amsterdam ter gelegenheid van de Spinozadag 2008, de viering van
de 376ste geboortedag van Spinoza in Paradiso, Amsterdam
23 november 2008**

Dames en heren,

Ik ben zeer verheugd dat ik hier, in deze prachtige kerk – want dat is Paradiso oorspronkelijk – met u deze feestelijke geboortedag van Spinoza mag vieren.

Het gedachtegoed van Spinoza is voor het cultuurbeleid van de stad Amsterdam van grote betekenis.

In het Kunstenplan 2009-2012 noem ik Amsterdam ‘een stad van Spinoza’. In ‘een stad van Spinoza’ is cultuur een basisbehoefte. Kunst en cultuur moeten voor iedereen toegankelijk en bereikbaar zijn, omdat kunst en cultuur bijdragen aan de emancipatie van alle Amsterdammers.

In de Gouden Eeuw, de eeuw van Spinoza, stond Amsterdam in Europa bekend als een open en tolerante stad. Ook vandaag de dag willen we dat Amsterdam een stad is waar iedereen in vrijheid kan leven, zichzelf kan ontplooiën en ontwikkelen.

Voor Spinoza ligt de sleutel tot vrijheid in autonomie en zelfbepaling. De mens moet zich niet door factoren van buitenaf laten bepalen, maar door een goed gebruik van de rede inzicht krijgen in hoe dingen in zijn werk gaan. Vrijheid is dus een verworvenheid, het resultaat van een investering in de eigen ontwikkeling.

De staat heeft volgens Spinoza een rol om voorwaarden te scheppen voor deze vrijheid. Het doel van de staat is immers de vrijheid. Dit staat niet voor niets op de sokkel gegraveerd van het Spinoza-monument dat Job Cohen en ik morgen op de Zwanenburgwal, de geboorteplek van Spinoza, zullen onthullen. Met dit standbeeld van Nicolas Dings krijgt Spinoza een plek, direct naast het stadsbestuur – Job Cohen en ik kijken erop uit – voor permanente reflectie over de vrijheid.

Spinoza's visie op vrijheid en ethiek spreekt ons nog onverminderd aan. In de actuele discussies die wij in B&W voeren blijkt maar al te vaak hoe moeilijk het is om hierbij de grenzen van de vrijheid te bepalen. Bijvoorbeeld over het coffeeshopbeleid. Hier praten wij in B&W lang over door. Waar liggen verantwoorde grenzen tussen vrijheid en inperking? Is 250 meter een scheidslijn die recht doet aan alle partijen? Vrije uitwisseling van gedachten is van groot belang voor de meningsvorming. Dat vond Spinoza en dat is wat wij doen in het college. Een ander voorbeeld is discriminatie, zowel tegen homo's als in de vorm van racistische opmerkingen, agressie en geweld rond de sportvelden, waar wij dikwijls langs de lijn getuige van zijn. Dat mogen we niet tolereren, daaraan moeten we paal en perk stellen. Maar hoe voorkomen we het? Hoe zorgen we ervoor dat homo's zich thuis en vrij blijven voelen in Amsterdam?

Spinoza legt zelf treffend het verband tussen persoonlijke en politieke vrijheid in het Theologisch Politiek Traktaat. Twee passages wil ik graag citeren:

“Als dus niemand afstand kan doen van zijn vrijheid om te oordelen en te denken wat hij wil, maar een ieder volgens het grootste recht van de natuur meester is van zijn gedachten, volgt daaruit dat in het staatsleven er nimmer naar gestreefd kan worden, tenzij met de rampzaligste gevolgen, dat de mensen uitsluitend spreken volgens het voorschrift van de hoogste overheden, hoe verschillende en tegengestelde meningen ze ook koesteren. Want zelfs de geleerdsten kunnen hun mond niet houden, laat staan het eenvoudige volk. Dit is nu eenmaal een algemene fout van de mensen, dat ze hun overwegingen aan anderen toevertrouwen, ook al is zwijgen geboden. Het gewelddadigst is dus het staatsgezag daar, waar de vrijheid om te zeggen en te verkondigen wat men denkt aan de enkeling wordt ontzegd; gematigd daarentegen is het bewind daar, waar deze zelfde vrijheid aan eenieder wordt toegestaan.” (p. 426)

(...)

“Het is niet, zoo wil ik zeggen, het doel van de politiek om de mensen van redelijke wezens tot dieren of automaten te maken, maar integendeel om ervoor te zorgen dat hun geest en lichaam veilig kunnen functioneren en dat zijzelf de vrije rede gebruiken

en niet met haat, toorn of bedrog strijden, noch zich door bittere gevoelens jegens elkander laten meeslepen. Het doel van de politiek is dus in werkelijkheid de vrijheid.”
(p. 427)

En zo zijn we weer terug bij het opschrift van het Spinoza-monument dat morgen onthuld wordt: het doel van de politiek is de vrijheid. Ik nodig u allen uit om morgen hierbij aanwezig te zijn.

Tot slot wil ik bij deze het startschot geven van een ander belangrijk initiatief rond Spinoza, opgezet vanuit de Stichting Kunst in de Openbare Ruimte en de Amsterdamse Spinoza Kring: de manifestatie *My name is Spinoza*. Ik vind het ontzettend leuk dat zoveel Amsterdamse kunstinstellingen hun medewerking geven aan dit ‘mentale monument’ voor Spinoza dat in mei-juni 2009 plaatsvindt. De rij van Amsterdamse kunstinstellingen is te lang om op noemen: Stedelijk Museum Bureau Amsterdam, SMART Project Space, W139, Violet Bureau, Open Source/Straat van Sculpturen, De Balie, De Appel, Mediamatic, Joods Historisch Museum, Amsterdams Historisch Museum, Lloyd Hotel, Art Amsterdam, Tijdelijk Museum Amsterdam, het Sandberg Instituut, Rijksakademie, Stedelijk Museum, Tate Modern London.

Ik hoop dat de manifestatie een groot succes wordt en dat het gedachtegoed van Spinoza verder onder alle Amsterdammers wordt verspreid.

Ik wens de SKOR en de ASK en alle deelnemende kunstinstellingen hiermee veel succes.

Dank u voor uw aandacht.

© C. Gehrels, 23 november 2008